

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ

שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמר

זה היום תחלת מעשיך — תרצ"ד

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שני אורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

SEFER HAMAAMORIM—5694-5695
MAAMOR ZEH HAYOM TECHILAS MAASECHA

Copyright © 2023

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

ORDER DEPARTMENT:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213
(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148
www.kehot.com

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch®.

נסדר בדפוס „עזרא”
ע”י ירמיה הכהן בן לאה מיטא שי”

פתח דבר

לקראת ראש השנה הבעל"ט, הננו מוציאים לאור את המאמר הראשון של המשך ראש השנה תרצ"ה לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע – ד"ה זה היום תחילת מעשיך, שנאמר בשבת פ' נצבים – תרצ"ד (מתוך סה"מ תרצ"ד-תרצ"ה שמכינים כעת לדפוס).

ההמשך נדפס בפעם הראשונה בקונטרס בפ"ע (קונטרס כח) בווארשא בשנת תרצ"ה. בשנת תשי"ט נדפס, בהוצאת קה"ת, הוצאה שני', בתוספת איזה הערות מכ"ק אדמו"ר. ולאח"ז, בשנת תשכ"ב, נדפס בסה"מ קונטרסים ח"ב (שיח, א ואילך). בהוצאה זו הוספנו, מכת"ק של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, קיצורים להמאמר.

המאמר הושווה לכת"ק – ע"י הרה"ת ר' יהושע העשל שי' הכהן יארמוש.

*

לחביבותא דמילתא – באים בהתחלת הקונטרס שני פקסימיליות מכת"ק רבינו. ובסוף הקונטרס – מכתב רבינו מיום ח' תמוז תש"ב – שהגיע לאחרונה לספריית אגודת חסידי חב"ד.

*

לתועלת הלומדים ומעיינים ניתוספו מראה מקומות לפסוקים, מחז"ל וכו' (בהערות הממוספרות) – ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב שי' (בהרש"ב) ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים”

ח"י אלול, ה'תשפ"ג
שנת הקהל
ברוקלין, נ.י.

הערה כללית:

בכל מקום שצויין לאגרות-קודש (סתם) – הכוונה לסדרת אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.
בכל מקום שזכר כ"ק אדמו"ר – הכוונה לכ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

זה היום תחלת מעשיך. זכרון ליום ראשון.

ובו ה' נבנים.

א. יקרה. זה עולם זכרה בנה בארץ. וזה שהוא סגור המעשה וזכר היום
אבלת המים. המעשה בנה מאע"ל א' ושאור

אמעה. ב' ושאור סבאנים. ג' עזאור. ד'

ה' המ' וכו' ארץ המ' וכו' הכת עולם. א' הכות. ב' זמא. זמא
זמא. וזכר בנעבורה בנה הוא במעשה. וזמא במונה. עזרה זמא ההס'
במאמ' בנעבורה. אמעה. עזרה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
הע' סוף ההמ' וכו'. אוס' בנ' וזכור הוא כ' סמ'. אמעה. אמעה. ה' ה' ה'
ב'. וזכר כי גם ה' וזכור בנ' אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
הס' וזכור. אוס' בנ' חוץ הנע' ב' כ' כ'

א' זכור. וזכר. בנ' הוא בנ' אמעה. זכרון ב' הנע' אמעה. אמעה.
עזר אמעה אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
אמעה אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.

א. וזכר בנ' אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
ב' חכב אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.

אמעה אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
ב' אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
אמעה אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.

ב. וזכר אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
אמעה אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.

אמעה אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
אמעה אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
אמעה אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.

ה. וזכר כי אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
אמעה אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.

הוא כ' אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
אמעה אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.

בכ' הוא אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
אמעה אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.

הג' אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
אמעה אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.

ב' אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.
אמעה אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה. אמעה.

זקן היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, והנה אומרו זה היום^א קאי על ר"ה, כמ"ש^ב אתם נצבים היום כולכם לפני הוי' אלקיכם ראשיכם וגו', וחשיב כאן כל המדריגות שבקומת ישראל^ג, וקאי הן על הנשמות כמו שהן למעלה, דכל ניצוצי נשמות נצבים ומתעלים במקורם הראשון ביום זה עד לפני הוי', והן הנשמות שהן למטה מלובשים בגוף הם נצבים ועומדים בדין וזוכים בדין^ד, דזהו"ע נצבים שיש בהם כח לעמוד בדין ויוצאים זכאים ביום הזה שהוא היום דר"ה, וזה היום הוא תחלת מעשיך. וצ"ל, והלא ר"ה הוא יום וא"ו למע"ב^ה, דככ"ה באלול נברא העולם^ו, וכתוב (שמות ל"א י"ז) כי ששת ימים עשה הוי' את השמים ואת הארץ וגו', ור"ה שהוא ביום ו' למע"ב הוא ביום ברוא אדם הראשון^ז, דזהו דכתיב (תהלים קל"ט ה') אחור וקדם צרתני וגו',

(א) ראה לקו"ת דברים (מב, א. מד, א. מו, ב).

(1) המאמר זה הוא המאמר הראשון של המשך ראש השנה תרצ"ה. ההמשך נדפס בפעם הראשונה בקונטרס בפ"ע (קונטרס כח) בווארשא בשנת תרצ"ה. בשנת תשי"ט נדפס, הוצאה שני, בתוספת איזה הערות מכ"ק אדמו"ר. ולאח"ז, בשנת תשכ"ב, נדפס בסה"מ קונטרסים ח"ב (שיח, א ואילך). בהוצאה זו הוספנו, מכת"ק של רבינו, קיצורים להמאמר.

*

המאמר (מאמצע פרק ג ואילך) – מיוסד, כנראה, על ד"ה ת"ר נר חנוכה תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קסא ואילך). ועם הוספות כו' – סה"מ תש"ד ע' 83 ואילך. חלק מהמאמר – מאמצע פרק ג עד אמצע פרק ה (לקמן ריש ע' ז ואילך) – נעתק (עם הוספות) מד"ה איתא בגמרא סוף ברכות ת"ח מרבים שלום בעולם תרצ"ב (סה"מ תרצ"ב ע' תלט ואילך), כמ"ש רבינו בכי"ק להעתיק, בד"ה ת"ח מרבים שלום בעולם, רצ"ב. להתחלת המאמר – ראה ד"ה זה היום תחילת מעשיך עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' א).

*

הערות שסומנו באותיות הם מכ"ק אדמו"ר, והערות הממוספרות ניתוספו מהמ"ל.
(2) תפלת מוסף דראש השנה – מר"ה כו, א.
(3) נצבים כט, ט"י. וראה פנענ רזא ס"פ נצבים מגלה עמוקות נצבים ד"ה עשירי (ס, ד).
(4) ראה לקו"ת ר"פ נצבים (מד, א).
(5) ראה אגרות קודש ח"ג ע' תל. הועתק ב"היום יום" כה אלול.
(6) ראה תוד"ה לתקופות – ר"ה ת, א. ר"ן ר"ה טז, א. חדא"ג מהרש"א שם. בחיי בראשית א, ג.
(7) ויק"ר רכ"ט. פסיקתא דר"כ פיסקא כג (בחודש השביעי). ילקוט שמעוני פינחס רמז תשפב. תוס' שם. וראה פרקי דר"א רפ"ח ובהגהות הרד"ל שם.

(* שמייוסד, כנראה, על ד"ה לא יצא האיש לא בסיף תרל"ב (סה"מ תרל"ב ח"א ע' נב ואילך). וראה גם ד"ה הללו שירו לה' תש"ז (סה"מ מלוקט בהוצאה החדשה ח"ד ע' שב ואילך), שהוא ד"ה הנ"ל תרל"ב עם איזה שינויים ובהוספת התחלה וטיוט.

שנברא האדם אחור למע"ב⁸, איך אנו אומרים ע"ז שהוא תחלת מעשיך, ובר"ה אנו אומרים⁹ היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, ופי' הרת ל' הריון¹⁰ שהוא ברה"ע, והכוונה באומרו יצורי עולמים הוא דקאי הן על העולמות שלאחר הצמצום והן הענינים והאורות הבאים בהתחלקות מעלתן כמו שהם לפה"צ, דעל כולם הוא הדין ומשפט דר"ה, דזהו מה שהב' ימים דר"ה וכן שאר הימים עד אחר יוהכ"פ נקראים בשם ימים נוראים¹¹, מפני שבימים האלו הוא גילוי בחי' והנורא¹², נורא העליון, וזהו שפי' רבינו הגדול בשם רבותיו נ"ע¹³ היום הרת עולם, היינט ציטערט די וועלט, ופי' הרת ל' יראה, הרי דיום הזה דר"ה נוגע לכל העולמות מריכ"ד עד סוכ"ד, ולכל הנבראים והנאצלים, והלא בכ"ה באלול נבה"ע א"כ הרי בכ"ה הוא תחלת הכל, א"כ א"מ למה הוקבע היום דר"ה ביום שנברא האדם דוקא ולא ביום שנברא העולם. גם צ"ל מה שמסיים כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, דמובן מזה שהוא נתינת טעם על כללות הענין דיום ו' למע"ב הוא ר"ה ואז דוקא הוא תחלת מעשיך, דלכאורה הרי הענינים אינם שייכים זל"ז, וגם מהו"ע חוק ומשפט ומה מחלק ביניהם, דלגבי ישראל אמר ה' חוק ולגבי יעקב אמר ה' משפט¹⁴, וכללות הענין דזה היום תחלת מעשיך וכו', דבכל שנה ושנה הנה היום דר"ה שהוא יום ו' לברה"ע יום ברוא אדם הראשון הנה הוא היום דתחלת מעשיך וזכרון ליום ראשון. והענין הוא, דהנה כללית העבודה דר"ה הרי עיקרה בהעבודה דתפלה ותחנונים בקבלת עול מלכותו ית' ולהיות בהכנעה ובמסירה ונתינה פנימית לעבוד את הו', והוא באמירת האותיות דתפלה ותחנונים, וכידוע¹⁵ דהב' ימים דר"ה צריכים למעט באכו"ש ושינה ולעסוק כל הימים לרבות הלילות באמירת תהלים ולהרבות באמירת אותיות התפלה ואותיות התורה להיות דעיקר העבודה ברה"ה הוא בתפלה דענינה אותיות, דהנה בלימוד התורה הגם שצריך לדקדק בהאותיות, לא מיבעי בתושב"כ, אלא אף גם בתושב"ע"פ צריכים לדקדק באותיות המשנה ובלשון הגמרא, ומ"מ הלא

(8) ראה בר"פ"ח, א. וראה לקמן פ"ג (ע' ט). וש"נ.

(9) תפלת מוסף דר"ה.

(10) ראה אבודרהם סדר תפלת ר"ה ופירושה (זכרונות). סידור האריז"ל במקומו. אוה"ת דרושים

לר"ה ע' אישכא ואילך.

(11) ראה אוה"ת ואתחנן ע' קפ. תבוא ע' תתשלג. תהלים (יהל אור) ריש ע' תקנד.

(12) עקב י, יז. תפלת העמידה.

(13) ראה גם בשם אדמו"ר הזקן – סה"מ תרפ"ח ס"ע קפג ואילך. תרצ"ז ע' 306. בשם אדמו"ר

מהורש"ב נ"ע – ספר השיחות תרצ"ג ע' 77. ס"ע 96 ואילך. אגרות קודש ח"ו ס"ע רסח ואילך. וראה

סה"מ תרח"ץ ע' יד. תש"ב ע' 10.

(14) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נה, סע"ד ואילך. אוה"ת שם ע' אישכא.

(15) ראה אגרות קודש ח"ד ע' קלב ואילך. ע' תטז. ח"ה ע' תפג. ח"ו ע' תכט. ח"י ע' תכה. סה"מ

תרצ"ו ע' 310. תרצ"ט ע' 18.

נועם ההבנה וההשגה באה אח"כ כאשר למד פעם ושתים ושלש ויודע את הענין שלמד ומדבר בהענין ההוא באותיות שלו, ובאמת הנה זה שמדבר הענין באותיות שלו וזהו הוראה שיודע את הענין היטיב, והיינו שהוא שומר הלשון של תורה כמו שהוא רק שהוא מטעים את הענין הנאמר בתורה באותיות שלו, דבזה דוקא הוא הוראה שיודע את הענין היטיב, דכ"ז הוא בהעבודה דלימוד התורה, אבל בהעבודה דתפלה הנה העיקר הוא האותיות באותו הטופס שנתתקן דוקא, דתפלה הוא סולם ההתקשרות של הנשמה עם אלקות, דהתקשרות הנשמה באלקות הוא ע"י הסולם דתפלה¹⁶, דבעבודה זו יכול להיות העלי' עד רום המעלות, דזהו דכתיב¹⁷ והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ונאמר כאן ארצה ושמימה להורות על הפלגת הענין¹⁸ בהב' קצוות רחוקות דארץ ושמים שהם מטה ומעלה, דבכללות הענינים דמטה ומעלה הם הפכים זה מזה, וכמ"ש במ"א¹⁹ בארוכה ההפרש בין קירוב וריחוק ומעלה ומטה, דקירוב וריחוק אפילו בריחוק שטחי גדול הוא רק רחוק אבל לא הפכי, משא"כ מטה ומעלה דגם אפילו אם אינם מרוחקים בריחוק שטחי כ"כ מ"מ הוי ריחוק טפי מפני שהם הפכים, וכן הוא בארץ ושמים דארץ הוא מטה ושמים הוא מעלה, ואומר ארצה ושמימה להורות¹⁸ על הפלגת הענין דהסולם דתפלה מוצב ארצה, שהיא המדריגה היותר תחתונה שבארץ הלזו הגשמית, וראשו של הסולם דתפלה מגיע השמימה, דשמים הוא מקיף שהוא הכתר ועתיק שבכל עולם, ואומר השמימה להורות על הפלגת הענין בהאורות והגילויים היותר נפלאים, והיינו דלבד זאת דשמים הוא כתר, ובתוס' ה' שמימה הוא עתיק, פנימית הכתר²⁰, הנה לבד זאת העבודה דתפלה ותחנונים מגיע השמימה בהפנימית דעתיק שהוא פנימית ועצמות א"ס, וכ"ז הוא ממשיך כל אחד מישראל בעבודתו בתפלה באמירת אותיות התפלה בתחנונים מקרב ולב עמוק.

יקשה, דהעולם נברא בכ"ה באלול, ור"ה שהוא תחלת המעשה נקבע ביום שנברא האדם, המשפט דר"ה נוגע לכל א' נשמות שלמעלה, ב' נשמות שבגופים, ג' עולמות, ד' נאצלים, ה' האורות שלפני הצמצום, הרת עולם, א' הריון, ב' יראה, ימים נוראים, יקדים דהעבודה בר"ה הוא בתפלה, יבאר דתורה עיקרה נועם ההשג' בדקדוקי אותיות¹, ותפלה עיקרה אמירת אותיות² בתחנונים, תפלה סולם ההתקשרות, ויסביר דריחוק וקירוב הוא רק שטחי, ומעלה ומטה הפכי.

16 ראה גם ד"ה השם נפשנו בחיים תרצ"ד (לעיל ע' 0001).

17 ויצא כח, יב. וראה זהר ח"א רסו, ריש ע"ב. ח"ג שו, ריש ע"ב. תקו"ז תמ"ה (פג, א).

18 ראה ספר השיחות תרצ"ג ע' 246 ואילך. אגרות קודש שבעה ערה 20.

19 ראה ספר השיחות שם ע' 204 ואילך. וראה סה"מ תרפ"ד ע' קפו ואילך.

20 ראה גם אגרות קודש ח"י ע' שפה ואילך.

זה היום תחילת מעשיך

ב) וזהו והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו, דהסולם דתפלה שהוא התקשרות הנשמה באלקות, מוצב ארצה וגו', אומר הל' מוצב, דהוא ית' הציב והעמיד סולם זה, אשר בו ועל ידו יוכל להיות עליית גם הנמצא ארצה, במדר' היותר תחתונות שבארץ הלזו הגשמי, להשמימה, להמדריגות היותר נעלים ונפלאים, והיינו דע"י אותיות ותיבות התפלה, הנה ביכולת כל אדם, אפילו אנשים פשוטים שאינם יודעים לכווין בעמקי הסודות דפירוש המלות, וגם אפילו אלו דלא ידעו מאי קאמרו בעומק תוכן ענין פירוש המלות דתפלה, ורק שאומרים אותיות ותיבות התפלה בתחנונים מקרב ולב עמוק, הנה הם מגיעים בתפלתם לרום המעלות במדריגות היותר עליונות, להיות התפלה הוא דרך סלולה ורחבה אשר בה ועל ידה עלה יעלה כל הבא להתקרב אל הוי'. דהנה בהילוך, אפי' בדרך ישרה ההולכת מעיר לעיר, צ"ל כמה תנאים לההולך שיוכל לעלות ולהגיע לשם, הא', שצריך לידע את הדרך למקום שהוא רוצה ללכת, כי באמצע הדרך הנה בפרשת דרכים הרי יכול לטעות מן הדרך אל דרך אחרת ולא יגיע למחוז חפצו, וגם אם סוף סוף יגיע להמקום ההוא, הנה בעת שהוא נוטה מן הדרך הישרה והלך בדרך אחר הגם דגם הדרך ההוא היא דרך ישרה אבל לפי שאינה הדרך האמיתי להמקום שהוא חפץ ללכת נק' תועה, ובהכרח שידע הדרך בטוב, הב', שצריך להיות בעל כח שיהי' בכחו ללכת בדרך, והג', שיהי' לו לבושים שלא ימנעו את הילוכו ולא יכשל בהילוכו. דכ"ז הוא גם בהילוך בדרך ישרה, ובפרט בהילוך בהר ומקום גבוה דכל הג' תנאים הנ"ל צריכים להיות ביתר שאת ויתר ע"ז²¹, וכידוע²² במשל שנים העומדים א' בהר וא' בבקעה, הנה ענין התחברותם יכול להיות בנ' אופנים אם שהעליון ירד להתחתון או שהתחתון יעלה להעליון, הנה בעליית התחתון הרי זה תלוי בהג' תנאים הנ"ל בידיעת הדרך הישרה בכחו ובהלבושים²¹, אשר כן הוא גם בהעבודה הרוחנית, דכל הילוך ממדריגה למדריגה בכלל, ובפרט העלי' ממדריגה למדריגה שצריך הכנה רבה הא' בידיעת הדרכים שהוא הידיעה בהסדר ההשתל' של העולמות והע"ס וההיכלות שבכל עולם ועולם ואופן התקשרותם והתכללותם זה עם זה, וכללות הענין הוא שצריך לידע איך לכווין בכל ספירה בהאורות וכלים שבספירה ההיא, ואם נוטה מן הדרך הישר באופן יחוד הספירות זה עם זה, דהנה ביחוד הספירות זה עם זה הרי יש בזה כמה אופנים שונים, כמ"ש במ"א בהפרש הכללי בכוננת התפלה דחול וכוננת תפלת שבת ויו"ט ומועדי השנה, הנה כמ"כ הנה בכל יום דחול גופא הרי לבד זאת החילוקי ימים דיום

(21) ראה שערי תשובה ח"ב ק, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי הנחות תקע"ז ע' רסח ואילך. אוה"ת ואתחנן ע' סה ואילך. המשך תער"ב ח"ג ע' א"נ. וש"נ. סה"מ תרע"ג ע' רס ואילך. תרפ"ב ע' תא. וש"נ. ד"ה והתהלכתי תשי"א (סה"מ תשי"א ע' פג ואילך). ועוד.

(22) מקומות שבהערה הקודמת. לקו"ת בהר מב, סע"ג. פ' ראה כו, א. כת, ב. ר"ה נה, סע"ג.

ש"פ נצבים, ה'תרצ"ד

ה

ראשון שני ושלישי כו', הנה בכל יום גופא בברכה אחת גופא הרי אינו דומה הכוונה בזה מענין לענין בענין כללות הברכה ההיא, וכמו בברכת אתה חונן כו' או בברכת הרפואה, הרי אינו דומה הכוונה בהבקשה דחינון הדעת בכחות הנפש בגליא שכתורה לבקשת חינון הדעת בגילוי כחות הנפש בפנימית התורה, וכן בבקשת רפואה לחולי הגוף או חולי הנפש, דכ"ז הם דרכים שונים בברכה זו עצמה, והמכוין צריך לידע פרטית דרכי הכוונה, ואם הוא טועה בהכוונות הוא כדוגמת דבר הטועה בפרשת דרכים המובילה מעיר לעיר הגם כי בשני הדרכים יכולים להגיע להעיר, ומ"מ בשעה שאינו הולך בדרך הישרה נקרא תועה בדרכו, והב', שצריך להיות בעל כח גדול להלך בכלל ובפרט העלי' כזו, וכמ"ש (תהלים כ"ד ג') מי יעלה בהר הוי' ומי יקום במקום קדשו, דעוד הפרש יש בין הילוך לעלי', דבהילוך הרי אם הלך איזה פסיעות או איזה שטח ה"ה כבר עומד שם, והיינו דבמקום שכבר בא הוא עומד חזק, אבל בעלי' הנה גם אם עלה יעלה איזה פסיעות או איזה שטח, הרי צריך להיות בעל כח שישאר על עמדו ולא יפול לאחוריו, וזהו מי יעלה בהר הוי', דההילוך בהר הוא באופן אחר מכמו ההילוך במקום מישור, דצריך להיות בעל כח שיקום במקום קדשו, דיכול להיות בעל כח לעלות, אבל אין בו הכח לעמוד במקומו, וזהו נקי כפים ובר לבב, ואי' במד"ת²³ בשעה שאמר דוד מי יעלה בהר הוי' וגו' אמר הקב"ה אין אתה יודע מי יעלה כו' ומי יקום כו' נקי כפים ובר לבב, דצ"ל ב' התנאים, נקי כפים ובר לבב, דכפים הם מדות בפועל ונקי כפים הם מדות טהורות כמ"ש במ"א בארוכה, ובר לבב הוא טהרת הלב שהלב פתוח ואותה ההשגה שבמוחו מאירה בלבו, וכמו שפירש בספורנו²⁴ נקי כפים במעשה ובר לבב בדיעות, פי' שאור ההשגה מאירה בלב, ולבא פליג לכל שייפיון²⁵ בעבודה בפועל בחיות פנימי, והג', שצריך לבושים שלא ימנעו ההילוך והעלי' בכלל, ובפרט שלא יכשל בהם, דבאם יסרך בהלבושים לא יוכל לעלות, הרי דכל הילוך בכלל ועלי' בפרט צריך הכנה רבה, ותפלה היא סולם בדרך רחבה ודרך סלולה דמוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, דסולם דתפלה מוצב ארצה, דהתפלה היא דרך סלולה גם לאנשים פשוטים שאינם יודעים לכווין, ורק שאומרים אותיות ותיבות התפלה בתחנונים מקרב ולב עמוק הנה תפילתם מגיע השמימה, כמארז"ל²⁶ מט"ט קושר כתרים לקונו מתפלתיהן של ישראל, וזהו והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, דע"י אותיות התפלה הוא ההעלאה של כל הענינים דארצה שהם עפ"י התורה, ועל ידי אותיות התפלה נמשכים כל הגילויים הנעלים דשמימה למטה מטה.

23) - במדרש תהלים (כה, ד).

24) עה"פ.

25) ראה זהר ח"ב קנג, א. ח"ג קסא, ב. רכא, ב (רע"מ). רלב, סע"א ואילך (רע"מ). תניא אגה"ק

ל"א. תו"א בראשית ז, ד. לקו"ת שה"ש כט, ב ואילך. לא, א ואילך.

26) ראה זח"א לו, ב. תו"א מקץ מב, ב. סה"מ תש"ח ע' 202. וש"נ.

יבאר כי גם הילוך במישור דורש תנאים א) ידיעת הדרכים, כוונת הספירות, ויסביר בברכת חונן הדעת, ב) כח, ג) לבושים, ובעלי' בהר הוא ביתר שאת, ויתרון כח הדרוש בעלי' שיוכל להשאר עומד במקום שעלה, נקי כפים ובר לבב, אמנם הסולם דתפלה מוצב מלמעלה בכוונה להיות דרך רחבה לכל, אפילו לפשוטים, עולים העלאה ויורדים המשכה.

ג) **והנהי** בהסולם דתפלה יש בו²⁷ ד' שליכות²⁸, והם פסוד"ז ברכת ק"ש ק"ש ותפלת שמו"ע, דהעבודה דפסוד"ז הוא לזמר עריצים להכרית החוחים וקוצים המונעים ומעכבים את העלי' בסולם דתפלה, דכל הדרכים בכלל הם בחזקת סכנה²⁹ מפני המונעים ומעכבים, כמאמר³⁰ יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, בריבוי טרדות ובלבולים ובריבוי מח"ז³¹, ובפרט בההילוך דעלי' שצריכים על זה כח מיוחד כנ"ל, הנה העבודה דפסוד"ז הוא לזמר עריצים³², להכרית החוחים והקוצים המונעים ומעכבים עלי' זו, דמהאי טעמא נקראת תפלה בשם חרב³³, להיותה מכרתת וכורתת המונעים ומעכבים לעלות בעבודת השם. ובפרטיות יותר הנה תפלה נקראת חרב של שלום³⁴, דהנה בגשמיות חרב של שלום הוא כאשר החיל הולך דרך מדינה אחת ללחום במדינה אחרת, הנה בהמדינה שדרך בה עוברים נקרא זה חרב של שלום, דהגם דהילוכם הוא בשביל ללחום, ומזויינים בכלי זיין, אבל הם רק מה שעוברים דרך מדינה זו³⁵, ולהיותם מזויינים מוכנים ללחום נקרא זה חרב של שלום. וכן הוא בענין התפלה שנקראת

ב) ראה ד"ה ת"ר נ"ח תרנ"ט [שבעה ערה 1]. תו"א הוספות לפ' ויחי [קב, ב ואילך. קג, ד ואילך]. ד"ה לא יצא האישי (לכ"ק אדמו"ר מהר"ש) [סה"מ תרל"ב שבעה ערה 1] ויש"נ.

27) ראה מגלה עמוקות אופן קצו (הובא בילקוט ראובני עה"פ ויצא כח, ב). אופן רג. של"ה חלק תושב"כ ר"פ ויצא (רצא, סע"ב ואילך). לקו"ת בשלח ב, ב ואילך. סה"מ תרנ"ה ע' רכב ואילך. תש"ח ע' 80 ואילך. אגרות-קודש ח"ג ע' קמא ואילך. ספר השיחות תש"ז ס"ע 142 ואילך.
28) ראה נתחומא הובא במורה נבוכים ח"ב פ"י. רמ"ז לזח"א קנ, א בשם רז"ל (הובא בלקו"ת בלק ע, ב). מגלה עמוקות פ' ויצא.
29) ע"פ לשון חז"ל – ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד. קה"ר פ"ג, ב (ב). וראה לקו"ת אחרי כה, ג. סה"מ תרצ"ב ע' קמח. תרח"ץ ס"ע קמא.
30) סוכה נב, סע"א. קידושין ל, ב.
31) = מחשבות זרות.
32) ע"פ ישע"י כה, ה. וראה זח"ג רפד, א. לקו"ת פקודי ת, סע"א. בחוקותי מז, ד. נצבים נא, ד. האזינו עד, א. שה"ש מה, ב.
33) בהבא לקמן – ראה סה"מ תרנ"ט שבעה ערה 1.
34) ע"פ תענית כב, ב.
35) ראה פרש"י בחוקותי כו, ו.

חרב של שלום, דענין³⁶ התפלה הוא מה שע"י ההתבוננות שקודם התפלה ובעת התפלה והתעוררות האהוי"ר בא לידי הסכם והחלט גמור בתיקון המדה שעוסק בה, ובפועל הרי זה בא אח"כ בעבודת היום, דזהו העיקר שהנהגה בקיום התומ"צ ומדותיו בכל עניניו במשך היום יהי' כפי ההסכם וההחלט הטוב שהי' בעת התפלה, ומשו"ז נק' התפלה חרב של שלום לפי שהעיקר מה שבא בפועל הוא לאחר התפלה. וכללות הענין הוא, דבעבודה דתפלה יש ב' מדריגות, הא', מה שהעבודה דתפלה כורתת ומזמרת עריצים, דמהאי טעמא נקראת בשם חרב, והב', דפעולת העבודה שבתפלה הוא על כל היום, הנה משו"ז נקראת בשם חרב של שלום.

וביאור הענין הוא³⁸, דהנה כתיב³⁷ רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם, ואמרז"ל (ברכות ה' ע"א) כל הקורא ק"ש על מטתו כאילו אוחז חרב של שתי פיות, דהעבודה דק"ש הו"ע היחוד, וקורא ק"ש על מטתו, הכוונה דאין ענין העבודה בהשגה בלבד, אלא שבא בעבודה של פועל, דההתבוננות דק"ש באחדות הוי' הוא השגה רחבה בידיעה גדולה, וידוע דבכל השגה הרי צ"ל דבר של פועל טוב, וזהו מטה שמורה על דבר של פועל והו"ע ק"ש שעל המטה, ואז הוי חרב של שתי פיות. ואי' בזח"ג (רע"מ) דרע"ב ע"א, דשם הוי' נקרא חרב, וי' רישא דילי, וי' גופא דילי, ה"ה ב' פיות דילי'.

והענין הוא, דהנה ידוע³⁸ דיניקת החיצונים יכול להיות משני אופנים, א', מחמת ריבוי הצמצומים, והיינו דכאשר נתצמצם ההארה האלקית בריבוי הצמצומים ובתכלית ההעלם וההסתר אז יכולים גם החיצונים לינק משם, וכמו באדם הרי מהזיעה היוצאת מבין נקבי העור הוא חיות לרמשים, כן הוא יניקת החיצונים והס"א מאחורי העור שבין נקב לנקב בנקבי השערות שהוא בין צירוף לצירוף, לפי שכשהאוא"ס ב"ה מאיר בגילוי הנה משם אינם יכולים לקבל, כי אין אוא"ס שורה אלא במי שבטל³⁹, אבל במי שהוא יש ומציאות אינו יכול להיות גילוי אור א"ס, וכמאמר⁴⁰ אין אני והוא יכולים לדור, ולכן הנה הקליפות וסט"א שהם יש ודבר נפרד לגמרי שמופרדים מאחדותו ית', הנה מגילוי אור אינם יכולים לקבל משם, אבל כשמתצמצם האור בריבוי צמצומים אז יכולים אף הם

(36) מכאן עד אמצע פרק ה (לקמן ע' יד) – נעתק (עם הוספות) מד"ה איתא בגמרא סוף ברכות

ת"ח מרבים שלום בעולם תרצ"ב (כנ"ל הערה 1).

(37) תהלים קמט, ו.

(38) ראה תו"א וישלח כו, ב. הוספות לויחי שבהערה ב.

(39) ראה תניא פ"ו. פכ"ב. ועוד.

(40) סוטה ה, א.

לקבל תוס' יניקה, לפי שעכ"פ מעט ביטול יש בהם ג"כ דקרו לי' אלקא דאלקיא⁴¹, ועז"נ⁴² כרחל לפני גוזזי' נאלמה, דגוזזי' הם בבחי' שערות, והיינו דכאשר האור נמשך ע"י בחי' השערות, שהוא בחי' ריבוי הצמצומים, יכולים גם הם לקבל ג"כ. וזהו הטעם שאמר פרעה אם בן הוא והמיתן אותו ואם בת היא וחי'⁴³, והיינו⁴⁴ לפי שבן הוא בחי' ז"א, שהוא בחי' גילוי אור, וכידוע דז"א רובו חסדים⁴⁵, שהוא בחי' גילוי שאינם יכולים לקבל משם, ולכן אמר פרעה והמיתן אותו, לסלק האור, ואם בת היא וחי', דבת היא בחי' מלכות, דבנין המל' מהגבו'⁴⁶, שהוא בחי' צמצומים, ומריבוי צמצומים, היינו מבחי' אחורי העור דנוק', יכולים ג"כ לקבל לזאת וחי'. והאופן הב', הוא שמקבלים ממקום גבוה מאוד, והיינו מבחי' המקיף שלמעלה מסדר השתל', וכמ"ש (משלי ל' כ"ח)⁴⁷ שממית בידיים תתפש והיא בהיכלי מלך, שממית הוא נוק' דקליפה, הלעו"ז דבחי' מלכות דקדושה, דמל' דקדושה נק' שם, ומל' דקליפה נק' שממית בתוס' מ"ם, שהוא למעט הענין, וכמאמר⁴⁸ כל המוסף גורע, והיא בהיכלי מלך, שמבחי' המקיף דשם כחשיכה כאורה⁴⁹, יכולים ג"כ לקבל, וזהו שממית בידיים תתפש, ויש בזה ב' פירושים, הא', בידיים תתפש, שהיא נאחזת בידיים, ומשם מצפרני הידיים, יכולה לקבל איזה יניקה, וכנ"ל באופן הא'. והב', בידיים תתפש, דע"י הידיים, מדות דקדושה, תתפש, אוחזים בה לדחותה, כי המדות דקדושה מבררים המדות דלעו"ז, דכ"ז הוא אופן הא' דיניקת החיצונים, והיא בהיכלי מלך הוא אופן הב', מה שמגביהים עצמם לקבל איזה יניקה מהמקיף העליון, דב' אופני יניקת החיצונים תלוי הכל באופן מעמד ומצב נש"י בעבודה שבלב בקיום התומ"צ, והיינו באופן עבודתם בעבודת הבירורים. דהנה כתיב (דברים ל"ב ט') כי חלק הוי' עמו יעקב חבל נחלתו, דנש"י

(41) סוף מנחות. ראה תניא פכ"ב. כד. וצע"ק בדרוש תער השכירה פ"ח [אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תשפ ואילך]. – הערה בסה"מ תש"ד ותרל"ב שבהערה 1.

(42) ישע"י נג, ז. וראה רשימת הצ"צ לאיכה (ע' יט, לח [אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'מח. ע' א'פט]) לתהלים לט, ג [אוה"ת (יהל אור) ע' קמו ואילך]. – הערה בסה"מ תרל"ב שם.

(43) שמות א, טז.

(44) ראה לקוטי תורה להאריז"ל ע"פ זה. תורת חיים [שמות] ד"ה ויאמר גוי' למילדות [כג, סע"ג ואילך]. – הערה בסה"מ תש"ד שם.

(45) ראה פרי עץ חיים שער התפילין פ"ה. תו"א וירא טו, ב. תורת חיים וירא קד, ד. ובכ"מ.

(46) ראה עץ חיים שער לד (שער תיקון הנוקבא) פ"ה. מאמרי אדמור"ר הזקן הנחות הר"פ ע' קפו. תקס"ה ח"ב ס"ע תתפ"ה ואילך. ע' תתצו. ביאורי הזהר להצ"צ ח"א ע' שצו ואילך. ד"ה כבוד מלכותך תשי"ב (סה"מ תשי"ב ע' קמג ואילך).

(47) ראה ב"ר פס"ו בסופה. עמק המלך שער ו פמ"ה. שער יד פ"ט ופרק צח. – הערה בסה"מ תש"ד שם.

(48) סנהדרין כט, א.

(49) תהלים קלט, יב.

הם חלק כבי' מהוי', וכמ"ש⁵⁰ בנים אתם לד' אלקיכם, ולכן הנה יעקב הוא חבל נחלתו, וכמו עד"מ⁵¹ החבל שראשו אחד קשור למעלה וקצהו הב' קשור למטה, הנה כשמנענעים הקצה התחתון מתנענע גם קצהו העליון, כך בנש"י הנה כפי אופן מעשיהם למטה כמו"כ נעשה למעלה, דהנשמה כמו שהיא למטה הרי שרש המשכחה, גם מה שבא בגילוי, הוא גבוה מאד, וכמא"ש⁵² נשמה שנתת בי טהורה היא, דטהורה היא מדרי' האצי'⁵³, ועשר כחות הנפש הם מע"ס דאצי' שנשתלשלו מהן⁵⁴, והאדם כולל כללות ההשתל' מריכ"ד עד סוכ"ד, וכדאי' במד"ר (בראשית פ"ח⁵⁵) שהאדם נברא מן העליונים ומן התחתונים, דכולל כללית ההשתל', והוא עיקרי במע"ב ובכוונת הבריאה, וכמ"ש⁵⁶ אהור וקדם צרתני⁵⁷, ולכן הנה כפי מעשה האדם למטה נעשה דוגמתו למעלה⁵⁸, ולזאת כשאדם ממשיך א"ע בפנימיות הרצון לאלקות בתורה תפלה וקיום המצות נמשך מלמעלה ג"כ מבחי' פנימיות הרצון, ואז מאיר בחי' גילוי אוא"ס ובמקום הקדושה דוקא, והסט"א אינה יכולה לקבל כלל, אבל כשהאדם משפיל את עצמו בתאוות, ורוח הבהמה היורדת למטה⁵⁹, שהוא הנה"ב, ממשיכו לעינינים החומרים, עי"ז גורם למעלה ג"כ בחי' השפלה ח"ו, שבא האור האלקי בריבוי צמצומים, עד שיכול להיות גם מקור ליניקת החיצונים, וזהו דכתיב (ישעי' ב' ט') וישח אדם וישפל איש, אדם תואר השכלי⁶⁰, וכאשר וישח אדם, שנכפף אל הבהמה שבו להיות נמשך אחרי תאוות גשמיים ועינינים חומרים, הנה עי"ז כבי' וישפל איש, להיות מתצמצם בכמה מיני צמצומים, עד שמבין צירוף לצירוף נמשך יניקה לס"א.

יבאר דבסולם דתפלה יש ד' שליבות, התפלה נקראת א) חרב, שמזמר עריצי', ב) חרב של שלום, דפעולתה בטיב הנהגת היום, ב' אופנים ביניקת החיצונים, א) מריבוי הצמצומים, ב) מאור מקיף, שממית נוק' דקלי' בידיים תתפש א) אוחות בזוהמת הידיים, ב) מתבררת בנקיית כפים, מדות דקדוש' וכפי מעמד האדם במצבו בעבודתו ממשיך הגילוי שלמעלה, וכן ח"ו להיפך.

(50) פ' ראה יד, א. וראה תניא רפ"ב.

(51) ראה תניא אגה"ת פ"הו"א"ו. – הערה בסה"מ תרל"ב שם.

(52) ברכת „אלקי נשמה“ (ברכות ט, ב).

(53) ראה סידור האריז"ל במקומו. פרי עץ חיים שער הברכות רפ"ו. לקו"ת פ' ראה כז, א.

(54) ראה תניא רפ"ג.

(55) פיסקא יא.

(56) תהלים קלט, ה.

(57) ראה סה"מ תרצ"ג ע' תמט. וש"נ.

(58) ראה סה"מ תש"ד שם (ע' 85 ואילך).

(59) ע"פ קהלת ג, כא.

(60) ראה לקו"ת ש"ש כה, א. סה"מ תרצ"ב ע' רנא. וש"נ.

ד) **אמנם** צ"ל, והלא הקלי' וסט"א גם הם נבראו, וא"כ הרי בהכרח שיומשך להם איזה חיות ויניקה לצורך קיומם, וכל חיות הוא מהקדושה דוקא, ומאחר שבלא"ה נמשך להם חיות א"כ למה זה מתייחס אל עבודת האדם והנהגתו.

אך הענין הוא, דאי' ברמ"ז פ' בא בביאור המאמר דרע"מ ד"מ ע"ב פקודא דא לבער חמץ דהא פקודא דא אתמסר להו לישראל וכו' ורזא אוקימנא בין חמץ ומצה בכמה דוכתי דא יצה"ר ודא יצר טוב, והקשה הרמ"ז, למה תקנו חז"ל לשון ביעור חמץ, אחר שהתורה אמרה לשון תשביתו שאור⁶¹, ויבאר כי שאור הוא במוחין דאימא, דינין תקיפין דמחמץ לאחרים, מפני שדוקא ממנה יש הכח הגמור לקליפות בהתפשטות ק"ך צירופי אלקים⁶², וחמץ מדינים דאבא, ובלייל פסח שאז האיר אור האצי' הקדוש מצד אבא, דכתיב בי'⁶³ ועברתי אני בכבודי ובעצמי⁶⁴, אזי נתבטל גם החמץ בכח עליון, ונא'⁶⁵ וישא העם את בצקו טרם יחמץ, ומאז נשאר לנו כח לבטל חמץ, וז"ש פקודא דא לבער חמץ, כלומר, זהו השרש למצות ביעור חמץ, ומעתה יקשה, איך למד ד' לישראל סוד ביעור חמץ לבטל הקליפה ולבערה מן העולם, כיון שהוא ית' נתן להם קיומם למה יבוא בטרוניא עליהם, ולזה משיב, דהא פקודא דא אתמסר להו לישראל. והענין, שב' מיני חיות יש לקליפה, האחד מה שנקצב לה בגזירת עליון, והשני מה שמוסיפים החוטאים ח"ו בהפלת הניצוצות של קדושה. וקודם חטא אדה"ר כבר הי' מציאות לקלי'⁶⁶, אלא שהיתה בשפל המצבים מתקיימת בחיותה מצומצם וכו', אבל אחר שחטא האדם ונתחייב מיתה, חזר וניער מיתת המלכים (ז"מ קדמאין דתהו) ונפלו רפ"ח ניצוצין בקלי' וכו', וזה סוד ברכת על ביעור חמץ, ביעור גימט' רפ"ח כו', ולא נזכר שאור כי בביעור חמץ שהוא השרש ממילא יפלו הענפים⁶⁷. והמורם מכל האמור, דתלוי בעבודת האדם בביעור החמץ שלו שהוא היצה"ר, ולזאת כאשר האדם משפיל א"ע בענינים החומרים ונמשך אחריהם להיות חפץ בהם מצד הגשמיות שבהם, הנה עי"ז גורם תוספת יניקה לקלי', וגורם שגם מבחי' מדרי' העליונות נמשך ג"כ בריבוי הצמצומים, ועי"ז נעשה בהם תוס' חיות, דהנה גם זה דכתיב⁴² כרחל לפני גוזזי' נאלמה, שהוא מה שהקלי' וסט"א יונקים משערות דנוק', זהו תוס' יניקה, דמה שנקצב להם לצורך קיומם הוא רק בין שיערה לשערה,

(61) בא יב, טו.

(62) ראה שער הכוונות ענין הפסח דרוש א. עץ חיים שער טו (שער הזווגים) פ"ו.

(63) בא שם, יב.

(64) ראה הגדה של פסח פיסקא ויוציאנו.

(65) בא שם, לד.

(66) ראה גם סה"מ תרצ"ב ע' קעז. וש"נ.

(67) עכ"ל הרמ"ז בשינויים קלים.

אבל לא ההמשכה מגוף השערות, וא"כ הנה זה מה שיונקים מגוף השערות זהו תוס' יניקה, ולכן הנה מה שנמשך להקלי' יניקה לצורך קיומם הרי מ"מ הי' מדורם מובדל מכל המקומות והיו בשפל המצבים תחת כל העולמות דקדושה, וע"י חטא עה"ד שחזר וניער מיתת המלכים דתהו ונפלו רפ"ח ניצוצות, עי"ז נעשה התערובות דטוב ורע⁶⁸, דאין טוב שלא יהי' בו תערובת פסולת מחלקי הרע, ואין רע במוחלט שלא יהי' בו חלק ניצוץ קטן דטוב, ומבשרי אחזה⁶⁹ בטבעי בנ"א דאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא⁷⁰, דחטא פירושו חסרון⁷¹, והיינו שמחסיר בעבודה לפי ערך הכחות שניתן לו מלמעלה. דהנה בכל נשמה ונשמה שירדת למטה, הרי אמרו⁷² משביעין אותו תהי צדיק וכו', דהשבעה זו הרי ענינה ידוע שהו"ע השובע⁷³, והיינו דלכל נשמה ונשמה פרטית נותנים לה כחות מלמעלה שתהי' במדריגת צדיק, דמשו"ז הרי כאו"א מישראל יכול לאמר מתי יגיעו מעשיי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב⁷⁴, דכ"ז הוא גם בנשמה פרטית, ומכש"כ נשמה כללית שנותנים לו כחות מלמעלה שיוכל לפעול גם בזולתו, וזהו אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחסיר בהעבודה לפ"ע הכחות שניתן לו מלמעלה, וכידוע⁷⁵ בענין עבודת הצדיקים שצריכים להיות כל ימיהם בתשובה לתקן בכל יום ויום בעבודת עניני השפעת יראת שמים ועבודת השי"ת במה שעוד נחסר לפי ערך מעלתם ומדריגתם בנתינת כח מלמעלה, וכמ"ש (משלי י' כ"ה) וצדיק יסוד עולם, דעבודתם היא להגביה ולהעלות נש"י למעלתם ומדריגתם האמיתית, דכתיב (ישעי' ס' נ"א)⁷⁶ ועמך כולם צדיקים, והוא ע"י ההתעוררות מלמטה למעלה, וע"י המשכת גילוי אור תורה ועבודה בגילוי אלקות מלמעלמ"ט להאיר עיניהם של ישראל בתו"מ ולהעיר את לבנם בעבודה שבלב, וכן אין רע במוחלט, כי גם אלו אשר ר"ל בסיבות מסיבות שונות נתרחקו מהתומ"צ, וח"ו נפלו בעמקי הרע, הנה גם בהם הרי הנקודה פנימית שלימה היא, ובהגלות נגלות אור פנימי ועצמי ישובו אל ד' בכל לבם ונפשם ומאדם, ואם ח"ו וח"ו שנאבד בהם גם הנקודה, מאין בא

(68) ראה תו"א בראשית ה, ג ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי בהר ע' תשד ואילך. סה"מ תרס"ב ע' ש ואילך. תרצ"ב ע' קעו ואילך.

(69) איוב יט, כו.

(70) קהלת ז, כ.

(71) ראה מלכים"א א, כא ובפרש"י שם. לקו"ת מטות פב, א. נצבים נא, א. ד"ה ע"כ יאמרו המשלים תרצ"א (סה"מ תרצ"א ע' שיו ואילך). ובכ"מ.

(72) נדה ל, ב.

(73) ראה קיצורים והערות לתניא ע' מח ואילך. ע' נו ואילך. ע' קסה ואילך (בהוצאת תשמ"ט).

סה"מ תרל"ג ח"א ע' רעז ואילך. תרח"ץ ע' רלד ואילך.

(74) תנא דבי אליהו רבא פכ"ה.

(75) ראה גם סה"מ תרל"ג ח"ב ס"ע שעט. עטר"ת ע' תקכו.

(76) וראה סנהדרין ר"פ חלק (צ, א).

זה היום תחילת מעשיך

התשובה, אלא זאת אומרת שהנקודה היא שלימה, אלא שמכוסה ומוקף מרע, וע"י תשובה אמיתית מתגלה הפנימית, דכל התערובות דטו"ר נעשה בסיבת חטא עה"ד שגרמה ירידת העולמות בכלל, ועולם העשי' בפרט, שהתלבשה תוך הקלי', וכן בכל חטא ועון גורמים התגברות הקלי' שמלבשת יותר להקדושה⁷⁷, וכן כאשר האדם מגביה א"ע בגסות שזה מורה על הישות שלו שהוא בגיאות גם לגבי אלקות, שאם הי' בטל לאלקות ממילא הי' בענוה ושפלות לגבי כל אדם, וכמו משה דכתיב בי' (במדבר י"ב ג') והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, דלהיותו בטל באמת לאלקות, ובמילא הי' בענוה ושפל בעיני עצמו מכל אדם, ולהיפך, ההתנשאות נגד בנ"א מורה על ההתנשאות לגבי אלקות, שזהו מצד חומר גופו כאשר יגבה לבבו מעניניו ומכל אשר לו בלי שום טעם ודעת, ועי"ז גורם למעלה ג"כ החוצפה וההתנשאות של החיצונים שמגביהים א"ע לקבל ממקום גבוה מאד.

יקשה דמאחר שהקלי' נבראו והוגבל להם חיות, למה זה מתיחס לעבוד' האדם, יקדים הענין דביעור חמץ, דפקודא דא אתמסר להו לישראל, ויבאר כי קציבת חיותם מוגבל, וע"י חטא מתרבה, ע"י חטא עה"ד נעשה תערובות טו"ר, אין טוב במוחלט, לכן גם אפשר אשר צדיקים לא ימלאו עבודתם כפי הכח שניתן להם, ואין רע במוחלט דהנקודה עצמית שלמה גם ברשעי' ועלולים לתשו' בכל עת, ישות הוראה שמתגאה גם נגד אלקות, והראי' מהענוה דמרע"ה, גסה"ר⁷⁸ גורם חוצפה דקלי'.

(ה) **וזהו** דכתיב (קהלת ג' י"א)⁷⁹ גם את העולם נתן בלבם, העלם כתיב⁸⁰, דכל כוונת בריאת העולם הוא בשביל האדם, כמ"ש (ישעי' מ"ה י"ב)⁸¹ אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי, ובריאת האדם הוא בשביל בראתי' בגימט' תרי"ג⁸², שיקיים תומ"צ ואז הוא עולם, אבל כשאינו שלם בעבודה בתומ"צ אז הוא העלם, וב' הענינים האלו דעולם והעלם הכל ניתן בלבם של אדם, וזהו דב' אופני יניקת החיצונים תלוי הכל בעבודת האדם. וזהו דפרעה אותיות הערף⁸³,

77) בסה"מ תרנ"ט שבהערה I (ע' קנג) מציין כאן: וכמ"ש בלקו"ת מהאריז"ל פ' בראשית ובשער מאמרי הרשב"י ז"ל במאה"ז קדושים דפ"ג [= במאמר הזהר פ' קדושים פג, א].

78) = גסות הרוח.

79) ראה זח"א קצה, ב. לקו"ת במדבר ה, ב. – הערה בסה"מ תרל"ב שבהערה I.

80) ראה קה"ר ג, יא (ג) בסופו. ובלקו"ת במדבר שם, סע"ג: גם את העלם נתן בלבם שפירשו ברבות בקהלת על פסוק זה שהוא לשון העלם כמ"ש זה שמי לעלם כו' ע"ש. ושם ו, ג: זה שמי לעלם שהוא בבחי' העלם וגם את ההעלם הזה נתן בלבם הכח להמשיכו מההעלם אל הגילוי.

81) ראה זח"א רה, ב.

82) ראה רמ"ז לזהר שם.

83) לקוטי תורה האריז"ל וישב מ, א (ד"ה ויהי כו' עתה נבאר סוד יוסף). שמות א, ח (ד"ה ויקם

מלך חדש). תו"א וורא נת, ב ואילך.

שמקבל מבחי' עורף דא"א, שהוא מדרי' גבוה מאד, והוא ע"י שבכבודה נש"י הם במדריגת כי פנו אלי עורף ולא פנים⁸⁴, פי⁸⁵, דגם מה שפנו אלי, היינו בעבודתם בתורה ותפלה ומעהמ"צ, זהו רק בעורף, בחי' חיצונית ואחורים בלבד, והיינו מצות אנשים מלומדה⁸⁶, והעבודה הוא בקרירות ועל צד ההרגל לבד⁸⁷, דברגילות הרי יש בזה מעלה וחסרון, דמעלתו הוא שנעשה כטבע שני⁸⁸, הרי מעלה זו הוא רק מעלת הכלים, וכמו בענין הלימוד הרי אחד מעיקרי ההכנה לידיעה והשגה הוא שיחשוב במה שלמד פעמיים ושלוש עד כמה פעמים, וישנם כאלו אשר כבד להם להחזיק המחשבה בענין אחד זמן ארוך, ובפרט לחשוב בהענין כמה פעמים, הנה בזה מועיל ענין הרגילות, שירגיל א"ע לחשוב בענין א' כמה שעות רצופים, או ירגיל עצמו לחשוב ענין אחד כמה פעמים, וכן בענין הדיבור שירגיל עצמו לדבר בדברי תורה או ברגילות דמדות טובות, דכ"ז הוא רק מעלת הכלי, והיינו דע"ז נעשה כלי, וחסרונו הוא מה שהוא חיצוני ולא פנימי. והעבודה הוא להפוך הרגילות, דאז עושה את הרגילות לכלי טובה. דהנה עצם העבודה הוא לשנות טבע מדותיו, דגם מי שבטבעו יש לו מדות טובות, הרי דמדותיו הטובים הם מצד עצם טבע מדותיו שהוא כן בטבע בתולדותו, הנה העבודה הוא שצריך לשנות טבע מדותיו, דהנה יש ב' מיני עבודה, הא', לשנות מדותיו הטבעיים, והב', לשנות טבע מדותיו⁸⁹, דענין הא', לשנות מדותיו הטבעיים, הוא דעצם מדותיו צריכים תיקון וזיכוך שיהיו מדות טובות, וענין הב', לשנות טבע מדותיו, הוא במי דעצם מדותיו הם טובים מצד עצמם רק שהחסרון בזה הוא מה שהם טבעיים, היינו שהם כך מצד התולדה, ואינם מצד העבודה, וכמ"ש באברהם (בראשית כ"ב י"ב) כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, ולכאורה א"מ, מהו הרבותא בזה דהוא ירא אלקים, דהלא כבר נתנסה בכמה נסיונות, ורק עתה בהנסיון דעקידה אז נודע כי הוא ירא אלקים. אך הענין הוא, דהנה אברהם היתה עבודתו מאהבה, וכמ"ש (ישעי' מ"א ח') אברהם אהבי, ואברהם הנה בעצם תולדותו הי' איש הטוב והחסד, ונדיב בממונו גופו ונפשו⁹⁰, א"כ הרי כל עבודתו בחסד של הכנסת אורחים ומה שפרסם אלקותו ית' בעולם הי' זה מצד טבע מדותיו באהבה לד' וטבע תולדותו בעשיית

(84) ירמי' ב, כז.

(85) ראה לקו"ת אחרי כו, ד.

(86) ישעי' כט, יג. וראה סה"מ תרצ"ב ע' קצא.

(87) ראה גם סה"מ תרל"ז ח"א ע' קנו.

(88) ראה שבילי אמונה נתיב ד' שביל ב' (ווארשא, תרמ"ז – מב, סע"ב). פחד יצחק ערך הרגל.

תניא ספ"ד. פט"ו (כא, א).

(89) ראה שיחת שמע"צ ושמח"ת תרצ"ד (לקו"ד ח"א ע' קיא ואילך. ספר השיחות תרצ"ד ע' 266

ואילך). נתבאר באגרות קודש ח"ג ע' תנח ואילך.

(90) ארחות צדיקים שער יז. הובא באוה"ת וירא צ, ב. סה"מ תרפ"ט ע' קלב ואילך. תרצ"ב ע' קטו.

ע' שצג. תרח"ץ ע' קכט ואילך.

זה היום תחילת מעשיך

טוב וחסד עם כל אדם, והגם דמי שלא חפץ לברך אחר אכילתו ה' מדבר אתו קשות כדאיתא במד"ר⁹¹, מכל מקום הרי כל זה במדת האהבה וחסד, ועדיין אינו ניכר בזה שאינו טבע מדותיו, אבל בנסיון העקידה הרי בזה ה' שינוי טבע מדותיו, שכבש את רחמיו וכו'⁹² ולכן הנה אז דוקא נראה המעלה הנפלאה דשינוי טבע המדות, וזהו כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, שהוא העבודה דשינוי טבע המדות⁹³, אבל מי שנשאר בטבע מדותיו, גם אם עצם המדות טובים הם, הוא רק הרגל טוב, וזהו כי פנו אלי עורף⁹⁴, דגם מה שפנו אלי בעבודה שבלב, הוא בקרירות ועל צד ההרגל בלבד, ולא פנים, שאין לו פנימיות הרצון לקיים רצון בוראו ולעבוד בשמחה, ועי"ז גורם דפרעה יכול לקבל יניקה מעורף דא"א, דשם כחשיכה כאורה⁹⁵, וכן ענין התיקון ג"כ תלוי בהאדם, וזהו דכתיב (תהלים קמ"ט ו') רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם, שע"י רוממות אל בגרונם, שהוא העבודה דתפלה, נעשה חרב של שתי פיות⁹⁴, הא' חרב שמכרית יניקת החיצונים, והב' חרב של שלום. אמנם זהו העבודה דתפלה בכל השנה, והעבודה דר"ה הוא בתפלה ותחנונים כנ"ל⁹⁵. דהנה בר"ה נאמר⁹⁶ ויבואו בני האלקים להתיצב על ד', דלכא' הול"ל ה' על האלקים, אלא לפי שטענתם ותביעתם של בני האלקים הוא על אשר חסרו נש"י בהעבודה דגילוי שם הוי', וכמ"ש⁹⁷ ושמרו דרך הוי' וגו'⁹⁸, ולכן הנה העבודה בר"ה הוא בתפלה ותחנונים ולא בענין הוידוים⁹⁹, והמשל בזה בן שחטא לאביו, הרי יש כמה דרכים בתשובתו א' שטוען שהי' שוגג, ב' שמקטין את החטא, ג' שתולה זאת בכמה סבות שונות ועוד כמה טענות שטוען, אמנם כ"ז כשבקשת הסליחה באה בטענות, וישנו אופן שבקשת הסליחה באה בלי טענות ומענות אלא בצעקה פנימית בתחנונים אבא אבא, שבזה הרי הבן מעורר האהבה עצמית דעל כל פשעים תכסה אהבה¹⁰⁰, והנה בר"ה הרי מצות היום בשופר¹⁰¹,

91) ב"ר פמ"ט, ד. וראה קונטרס ומעין מאמר א פ"ב (ע' 63). ד"ה למען דעת תר"ץ (סה"מ קונטרסים ח"א פד, א ואילך). סה"מ תרח"ץ שם.

92) ע"פ תפלת ״רבנו של עולם״ בסדר תפלת השחר.

93) ראה גם סה"מ תרצ"ב שבהערה 1 (ע' תכו). לקו"ש ח"ב ע' 378.

94) ע"כ נעתק מד"ה הנ"ל תרצ"ב (ראה הערה 1; 36).

95) פרק א (ע' ב).

96) איוב ב, א. וראה זחר ח"ב לב, ב. ח"ג רלא, א (רע"מ).

97) וירא יח, יט.

98) ראה תו"א בשלח סג, ב. סה"מ תרל"א ח"א ע' רצג. תרל"ג ח"א ע' רלד. תרל"ז ח"ב ע' תרפו.

ד"ה ויקהל משה תרע"ה (המשך תער"ב ח"ד ע' ארכא).

99) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתקפ"ד ס"ב. וראה גם לקמן פכ"ד (ע' 000).

100) משלי י, יב.

101) משנה ר"ה כו, ב. גמרא שם כו, א.

ש"פ נצבים, ה'תרצ"ד

טו

ושופר ענינו הפנימי קול פשוטי, ובעבודה הו"ע צעקת הלב שבזה מעוררים רחמים רבים דהחסדים האמיתים ממקור הרחמים, דזהו ההפרש בין אב הרחמן¹⁰², שהוא עפ"י השכל לסלוח למי שמבקש סליחה, ויש לה גבול עד כמה פעמים, אבל אב הרחמים¹⁰² הוא למעלה מן השכל ואין לה גבול, והוא מצד הרחמים הפשוטים.

וזהו זה היום, דקאי על ר"ה, הוא תחלת מעשיך בבנין המל/103 עד רום המעלות¹⁰⁴, והמשל בזה, כאשר צריכים לתקן בית צריכים לבנותו מחדש, ואז הנה גם מקום המקולקל הוא בחוזק, ובנין הבית הוא מאבנים עפר ומים, ובעבודה, אבנים אותיות¹⁰⁵, עפר ביטול, ומים דמעות, דע"י אמירת אותיות התפלה בביטול דתחנונים ובמרירות דבכיות מעומקא דליבא, הנה ע"י בונים בנין המל', שהוא ע"י קבלת עול מלכותו ית'. וזהו דכתיב (דברים כ"ב ח') כי תבנה בית חדש, שבכל ר"ה צריכים לבנות בנין המל' בקבעומ"ש, ועשית מעקה לגגך, תשובת הגדר¹⁰⁶ שמירה מעולה, שלא ישוב לכסלה עוד¹⁰⁷, הנה ע"י מעוררים רחמים רבים ממקור הרחמים והחסדים האמיתים¹⁰⁸, שישפע לנש"י שפע מרובה ברוב טוב, כמ"ש¹⁰⁹ אך טוב לישראל.

ג) ראה לקו"ת ר"פ נצבים [מד, ב].

102) ראה לקו"ת נשא כג, א. ר"ה סב, סע"ד. שה"ש י, סע"ג ואילך.

103) ראה פרי עץ חיים ושער הכוונות שער ר"ה. לקו"ת נצבים נא, ב.

104) בהבא לקמן – ראה לקו"ת שם נב, א: והענין הוא כי הנה בר"ה הוא בנין הנוק' שהיא מלכות דאצילות. וכמ"ש [בראשית ב, כב] ויבן ה' אלקים את הצלע כו', פי' ע"דמ', כאשר בית אחד נתקלקל באיזה מקום באמצעו או בתחתיתו, הנה כדי לתקן אותו הקלקול ההכרח שיחזרו ויבנו כל הבית מחדש מיסודו עד גגו, שבהתחדשות הבנין יכולים לתקן ולעשות קיום חזק גם באותו מקום המקולקל כו'.. והעצה לתקן זה הוא עד"מ לבנות הבית מחדש. וזהו ענין ראש השנה, זה היום תחלת מעשיך, בנין המל', וכן למעלה עד רום המעלות, הכל נבנה מחדש, לחדש כל ההשתלשלות מאין כו' מעצמות המאציל.. (ועיין בזה בלק [דקפ"ז ע"א] זילי נטורי ביתך כו' המשיל בחינת התלבשות המל' בבי"ע ג"כ לבחינת בית כו', וגם המל' עצמה נק' בית כנודע, ומבואר במ"א ע"פ מזמור שיר חנכת הבית [לקו"ת ברכה צט, ג] וע"ש. ועמ"ש ע"פ תבנה ותכונן עיר סיחון כו' [לקו"ת חוקת טו, א]. ועיין בע"ח שער מ"א [בדפוס קאָרעץ, תק"ס. בדפוסים שלפנינו: שער מב פי"ד] בפי' כי תבנה בית חדש כו' ויש לומר, כי הנה ארז"ל [ברכות סד, א] אל תקרי בניך אלא בניך. שעוסקים בבנינו של עולם כו' [שבת קי, א]. אך מי שחטא ופגם בבנין הזה כנ"ל, ע"ז נאמר כי תבנה בית חדש, שצריך לבנות הבית מחדש, והיינו על ידי התשובה מעומקא דליבא, ועשית מעקה, על דרך תשובת הגדר, שהיא בחי' שמירה שלא יפול ח"ו וכמ"ש ע"פ וגלחתה את ראשה כו' [לקו"ת תצא לו, ב] ע"ש).

105) ראה ספר יצירה פ"ד מי"ב.

106) ראה רוקח הל' תשובה ס"א. ס"ה. לקו"ת ואתחנן ט, ד.

107) ע"פ תהלים פה, ט. וראה תניא אגה"ת פ"א (צא, א).

108) ע"פ נוסח הפ"ג – ראה ספר השיחות תרצ"ה ע' 533. וש"נ.

109) תהלים עג, א.

יבאר כי ב' אופני יניקת החיצונים תלוי בעבודת האדם בתו"מ, מעלת הרגילות הוא רק בשביל שיהי' כלי, ההרגל במח' זמן ארוך, העבודה הוא לא רק קנין המדות טובות כ"א לשנות טבע מדותיו שיהיו רק מפני דכך הוא רצונו ית', עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, בר"ה בני האלקי' תובעי' העדר הגילוי דאלקות בסיבת העדר העבודה, תק"ש¹¹⁰ קול פשוט מעורר אב הרחמים, להיות בנין המל' בנין חדש ע"י העבודה דתפלת ר"ה בתחנונים, אבנים אותיות, מים דמעות, עפר ביטול, מעקה תשובת הגדר.

מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

בי"ה¹, ח' תמוז, תש"ב
ברוקלין

ידידי ווי"ח אי"א מו"ה חיים אשר שי².

שלום וברכה!

נהייתי לשמוע משלומי הטוב, והשי"ת יעזר לו בהדרוש לו ויתבשר בשו"ט מאת בני ביתו יחיו, ויעזר להם השי"ת בגשמיות וברוחניות.

בבקשה למסור את ברכתי לבני גילו אשר אתו, כי יעזר להם השי"ת בכל הדרוש להם בגשמיות וברוחניות, ובבקשה להודיעני מזמן לזמן מהנעשה אתם עמם, ואשמח לשמוע כי יש להם קביעות עתים לתורה

(1) מצילום האגרת.

(2) מו"ה חיים אשר: סגל-שוועבעל (תרמ"ט-תשכ"ג). נולד בלמברג (לכוב) לאביו המו"צ ר' יוסף זאלקווער, ונתגדל – לאחר שנתייתם מאביו בעודו צעיר לימים – על ברכי דודו החסיד ר' איציקל זאלקווער (שזכה להסתופף בצל כ"ק אדמו"ר הצ"צ). לאחר מלחמת העולם הראשונה התיישב בווינה והעמיד שם תלמידים הרבה, ועם פרוץ מלחמת העולם השני גלה, מווינה לבלגיא ומבלגיא לצרפת ומצרפת לפורטוגאל ומפורטוגאל ליאמייקא ומשם לקובא* (כפי שכותב בהקדמה לספרו „ולאשר אמר" ח"א – ניו יורק, תשכ"ב).

לג'מייקה (שבאיים הקריביים) הגיע לאחר שהות ארוכה בליסבון, פורטוגל*, שם השתייך לקבוצת פליטים יהודיים – נתיני פולין ועוד – שלא היו בידם הניירות המתאימים כדי להפליג לארה"ב, ובשעה שעמדו בסכנת גירוש משם – סייע הדזוינט בידם ליצור קשר עם ממשלת פולין הגולה, ובהסכם בינם לבין ממשלת בריטני' – הפליגו, שבט תש"ב, לג'מייקה, ושהו שם במחנה „גיברלטר" השני (לצד המחנה הראשון – שיועד עבור תושבי גיברלטר, נתיני בריטני, שפוננו לשם) עד שהצליחו לקבל אישורי כניסה לאחת המדינות.

מג'מייקה המשיך, כאמור, להוואנה (קובה), ועם תום המלחמה היגר משם לניו יורק, והמשיך להרביץ תורה וחסידות – תחלה בישיבת סערדעהאלי אשר בוואודמיר ולאחר מכן בישיבת נייטרא אשר במאונט קיסקא.

המכתב שלפנינו נשלח לו בעת שהותו במחנה הנ"ל בג'מייקה. וראה מכתבי רבינו שנשלחו אליו בעת שהותו בווינה – אגרות-קודש ח"ג ע' שט ואילך; בליסבון – אגרות-קודש ח"ה ע' רכג ואילך; בהוואנה – אגרות-קודש ח"ח ע' סט ואילך. וראה גם „קובץ ליובאוויטש" שנה שני' חוברת חמישית (ח"י אלול ה'תש"ה-י"ט כסלו ה'תש"ו) ע' 86.

(* משם גם הפליגו כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית מרת ח' מושקא בדרכם לארה"ב – י"ז סיון תש"א, ובאו לצלח, איש וביתו) לניו יורק – כ"ח סיון תש"א (ראה „שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו" – „היום יום" בתחילתו – שנת תש"א. קובץ „כ"ח סיון – יובל שנים" (קה"ת, תנש"א) ע' 15. רשימת „סד' סיון תשא. ליסבון" – „רשימות" חוברת יא. ובכ"מ).

ברבים, ואתענין לדעת אם יש בין הפליטים יחיו ילדים ונערים וצעירים, ואם הם לומדים, ומה הוא לימודם. חתני הרה"ג הרמ"מ שי שניאורסאהן שלח להם חבילה של ספרים.³

יפרוש גיני בשלום מר סארין שי⁴, ולמשנהו שי⁵, ויעוררם לשלוח חבילות לבתי וחתני יחיו⁵ כל מה שאפשר לשלוח, והשי"ת יהא בעזרם בגשם וברוח.

הדו"ש ומברכו

יוסף יצחק

(3) ראה מכתב כ"ק אדמו"ר אליו מיום זה (ח' תמוז תש"ב) [נדפסה בהוספה לקונטרס לי"ב"י"ג תמוז תשפ"א – ד"ה כי מראש צורים אראנו תשל"ד]: „נדוד לנו אשר במקום שנמצא יש מחסור בספרים, סידורים וכו', ולכן שלחנו על שמו איזה חבילות ספרים, סידורים, מאמרים וכיו"ב, ובודאי ישתדל שיביאו התועלת הנרצה, בהתעוררות של יר"ש וקיום תומ"צ, גם באלו שהיו רחוקים מזה ע"ע. ומד' מצעדי גבר כוננו, שנתגלגל למקום שהוא נמצא עתה, ואולי על ידו יאיר אור תורה, תשובה ומע"ט בנפשות אלו, שמכמה סיבות לא זכו לזה עד עתה“.

(4) מר סארין: חיים. נולד בשנת תרמ"ו בעיר לונה שבפלך גרודנה. בשנת 1905 נסע לגרמני ללמוד לרבנות. לאחר שהוסמך לרבנות, שלח ידו במסחר ונדד לשם כך ברחבי אירופה. לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה הגיע לרגלי עסקיו לפורטוגל, וכיון שפרצה המלחמה – הוכרח להישאר שם עד לסיימה.

עם תום המלחמה, בשנת 1921 לערך, הביא את משפחתו ורבים מקרוביו לליסבון. כאשר גבר זרם העקורים האשכנזיים לליסבון, פורטוגל, והקהילה לא יכלה לטפל בהם, לקח על עצמו ואחריותו את סידור הפליטים במלונות ומציאת דרכים לפרנסתם, ובכך הפך ל„אבי“ הקהילה האשכנזית במקום.

בתקופה שלפני פרוץ מלחמת העולם השני, עם הרעת מצב היהודים במדינות אירופה, עודד רבים להגר לליסבון. ובמעשיו הציל אלפי יהודים. בשנת 1942 לערך, היגר לארה"ב ונפטר שם בשנת תשכ"ג.

ראיון עמו התפרסם בעיתון „אונזער עקספרעס“ בוורשה ב-4 במאי 1931. וראה מכתבי רבינו אליו: י"א מרחשוון תרפ"ט; ו' טבת תרפ"ט (אגרות-קודש חט"ז ע' עדר ואילך. ס"ע שיד ואילך).

(5) לאחר שפרצה מלחמת העולם השני, בי"ז באלול תרצ"ט, עזב רבינו ובני ביתו את אוטבוצק, ונסע לורשה, על מנת לנסוע משם לריגה. מריגה נסע רבינו לשטוקהולם, ומשם לגטבורג, וביום ה', כ"ז אדר ראשון הפליגה הספינה בדרך לניו יורק.

בתו הצעירה של רבינו, הרבנית מרת שיינא, ובעלה הרה"ח וכו' ר' מנחם מענדל הכהן הארענשטיין, לא יכלו לנסוע יחד עם רבינו, בשל היותם אזרחי פולין, כי הרשות לעזוב את פולין לא ניתנה אלא לאזרחי חוץ.

מיד כצאת רבינו את פולין התחיל בהשתדלות נמרצת להציל אותם, ואף קיבל ויוזת עבורם, אך כל ההשתדלות לא הועילה*. עדכ"ז – ראה „תולדות חב"ד בפולין, ליטא ולטביא“ ע' שנד ואילך.

(* להעיר שביים ב' דר"ה נהג כ"ק אדמו"ר לומר קדיש לע"נ הרבנית מרת שיינא (ראה סה"מ

לזכות

משה הלוי בן פעשא לאה

מנוחה קריינדל בת אסתר

וכל יוצאי חלציהם

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

וייכתבו וייחתמו לשנה טובה ומתוקה

בכל מכל כל

